

Panika mezi demokraty

Reportáž z debaty Biden – Trump v Atlantě

Tomáš Klvaňa

1.

CNN získala skvělý úlovek: První televizní debatu hlavních prezidentských voleb, a to dokonce na konci června. Ještě nikdy se nedeбатovalo tak brzy. Pokud jsou debaty na pořadu, pořádají se na podzim, blíž k datu samotných voleb, prvnímu listopadovému úterku. Od první debaty v roce 1960 se nekonaly v letech 1964, 1968 a 1972, a poté se každý prezidentský cyklus pořádala aspoň jedna. Letos měli Trump i Biden silnou motivaci zvyk pozměnit a debatovat brzy.

Trump si proti Bidenovi věří. V průzkumech veřejného mínění v rozhodujících státech, tzv. *swing states*, mírně, avšak dlouhodobě vede a jeho kalkulace, nikoliv iracionální, se točí kolem kontrastu mezi ním a prezidentem. Trump je o necelé čtyři roky mladší, ale oproti unavenému a pomalému Bidenovi jedná energicky a působí výrazným dojmem. Věk a celková opotřebenost se v kombinaci s vysokou inflací ukazovaly jako dvě největší prezidentovy slabiny, jež se podepsaly na špatných výsledcích průzkumů v zimě a na jaře 2024. Trump plný sebevědomí cítil, že může v debatě Bidena dorazit. Šel by tak do léta nominačních sjezdů s velkou výhodou.

Biden naopak potřeboval změnu. Debata pro něj sice znamenala značné riziko, ale také velký potenciál. Pokud by na ní působil unaveně, nebo si dokonce něco popletl, opět by se ve straně ozvaly hlasy, že by na letním nominačním sjezdu měl uvolnit místo někomu mladšímu. V opačném případě by takové hlasy umlčel jednou provždy a nominaci, kterou si vybojoval v primárkách, by v srpnu v Chicagu získal hladce a triumfálně.

2.

V Atlantě je horko a vlhko jako každý rok na konci června. Vzpomenu si na olympiádu, která se tu konala v roce 1996. Muselo to být pro sportovce peklo. Pořadatelé tehdy ji tehdy získali také díky drobnému podvodu.

V materiálech, přiložených k oficiální přihlášce, uvedli, že průměrná nejnižší teplota v červenci je tu 78 stupňů Fahrenheita, tedy něco přes 25 stupňů Celsia. Jenže už letitým členům Mezinárodního olympijského výboru nevysvětlili, že to je teplota, jež zde v tuto dobu nastává uprostřed noci. Denní teploty jsou o deset a více stupňů Celsia vyšší. K tomu je nutné připočítat velkou vlhkost vzduchu, která z místního podnebí dělá jednu velkou prádelnu.

Kráčím z hotelu do střediska CNN vedle areálu Georgia Tech University. Mám na sobě košili a sako a představuji si, jaké by to teď bylo někde ve stínu na pláži. Jdu asi deset minut podél několikaproudové dálnice I-85, která po mé levé ruce protíná část Atlanty zvanou Midtown. Za ní se vrství hradby kancelářských budov a vytvářejí dojem urbánního kaňonu. Směřuji k McCamish Pavilionu, basketbalové hale, kde zpravodajská stanice zřídila tiskové středisko pro novináře z celého světa. Před vchodem do areálu, který je uzavřen černými auty městské policie s blikajícími majáky, projdu několikastupňovou kontrolou, než se mi podaří vyzvednout si průkaz, opravňující ke vstupu do haly. Sedí u ní chlapík navlečený do pruhovaného vězeňského mundúru s velkým nápisem „Zavřete Bidena“, jež si vyrobil z papundeklové krabice. Chvíli v tom horku lituji, že mu nemůžu pomoci.

Akreditace CNN Prima News mě opravňuje ke vstupu do zvláštní zóny, kterou CNN zřídila pro své afiliace ve světě. Je tu celodenní catering, místnost pro odpočinek s pohodlným gaučem a červenými polštářky s logem CNN a všude visí celoplošné obrazovky, pochopitelně naladěné na CNN, která už dva dny nevysílá nic, co by se netýkalo debaty. Vytváří to dojem, že Amerika nežije ničím jiným, ale ten je mylný. Včera na letišti jsem se dal do řeči s přívětivým pohraničním policistou, kterého velmi zajímalo, že jsem přijel podívat se na debatu.

„A kdo koho zničí?“ ptá se mě muž zákona s odpovědností nepustit do země ani myš s nekalými úmysly.

„Nemám tušení, ale určitě to bude zajímavé,“ odpovídám po pravdě.

„No, jen aby Biden neusnul,“ vtipkuje. „Určitě usne.“ Pak zvažní a ptá se: „A kde je vlastně ta debata?“

Otázce chvíli nerozumím. Ptá se mě, kde přesně ve městě?

„Ve studiu CNN.“

„Kde?“

Dojde mi, že neví, že debata je tady v Atlantě, v jižanské metropoli, kterou kromě Martina Luthera Kinga, týmu Atlanta Braves a Coca-Coly proslavil právě Ted Turner, když se právě sem před více než 40 lety rozhodl umístit sídlo své televize, která znamenala revoluci pro novinářinu. Většina Američanů politiku nesleduje, nebo jen z dálky. Detaily jim unikají.

3.

Prezidentský letoun Air Force přistál na atlantském letišti v pozdním odpoledni. Biden sešel po schůdcích a zamířil do „bestie“, prezidentské limuzíny, jež ho odvezla sem do centra města. Do studia CNN dorazila kolona právě v okamžiku, kdy jsme měli s reportérem CNN Prima News Danem Konewkou živý vstup do vysílání, takže jsme měli možnost divákům ukázat dlouhou řadu vozidel s blikajícími policejními motorkami na čele, auty doprovodu i se dvěma „bestiemi“. Z bezpečnostních důvodů tak není jasné, ve které Biden sedí. Příjezd kolony amerického prezidenta se neokouká jednak kvůli pompě a také skutečnosti, že se kolona pohybuje velkou rychlostí, a to i v relativně úzkých uličkách jako tady, mezi univerzitním komplexem a televizním studiem.

Velký modrý boeing v barvách Donalda Trumpa přistane kolem půl šesté. Trump sestupuje pomalu, zdraví se s příznivci a pak nastupuje do stejného černého Cadillacu Escalade.

Jdu se podívat na plochu basketbalové arény, pokryté červeným kobercem. Prostoru se říká spin room. Oba štáby sem za chvíli vyšlou své zástupce, aby novináře přesvědčovali, že jejich muž vytře s tím druhým podlahu. Na konci je modré vyvýšené pódium, z něhož CNN vysílá diskuze s experty. Je to jen jedno z mnoha vysílacích stanovišť. Další jsou rozmístěna v hlavní redakci a studiu naproti naší basketbalové hale a ve dvoraně před budovou, kde se moderátoři a jejich hosté potí v dusném jižanském podnebí.

Do debaty investovala stanice velké množství finančních prostředků. Očekává se sledovanost v mnoha desítkách milionů jen na televizních obrazovkách a k tomu je nutné připočítat stovky milionů lidí po celém světě,

ať už před televizní obrazovkou, nebo na sociálních sítích. Americké prezidentské volby jsou globální událostí. Právem, uvědomíme-li si, jak moc americká politika ovlivňuje svět.

CNN nedávno vyměnila vedení a nový management přišel s myšlenkou návratu ke kořenům. Méně infozábavy, více žurnalistiky, serióznost a vyváženost vysílání na úkor politického aktivismu. Chce se odlišit od pravicové propagandy na FOXu a levicového spinu na stanici MSNBC. Není to snadná cesta, ale CNN sází na to, že ve světě přeplněném informacemi podřadné kvality se novinářina prosadí.

Spin room se nachází dole za platformou, z níž vysílají osobnosti stanice jako Chris Wallace, Erin Burnett a Kaitlan Collins. Je tu volněji, do začátku debaty zbývá několik hodin. Většina spinmeisterů, kteří dávají rozhovory médiím, je od republikánů. V chumlu ale přece jen spatřím demokratickou hvězdu první velikosti. Je obklopena kamerami a mikrofony s logy v arabštině, korejštině a němčině. Onou hvězdou je Gavin Newsom, guvernér Kalifornie, největšího a nejbohatšího státu. Jeden gay podcaster o něm před časem řekl, že je „nemožně krásný“.

Prohlížím si Newsoma z blízkosti, skoro natěsno, takže si mě všimne a po očku sleduje, co mám za lubem; taktéž opodál stojící guvernérova ochranka. Napadne mě, že možná riskuju život, ale když dělám na mobil pár fotek, oba se uklidní. Gavin si dnes oblékl tmavomodrý oblek, nikoliv standardní navy blue, nýbrž o něco světlejší. Antracitovou kravatu si uvázal na doraz, navzdory tomu, že se potí a mírně nevázanou vázanku by mu dnes každý toleroval. Hlavou mi proletí obraz reportéra CNN Prima News Dana Konewky, který se po aréně pohybuje v šortkách a rozepnuté oblekové košili s bílým tričkem pod ní. Mladá generace je free, je jí jedno, jaký dělá dojem, což schvaluju, ačkoliv nenapodobuju. Vzpomínám, jak jsem se po summitu G7 v Janově pohyboval v tričku a džínách na recepcích s Tonym Blairem a Georgem W. Bushem, protože mi Alitalia ztratila kufr. Byl jsem v Danově věku a dost jsem si to bral.

Newsom mluví o Trumpovi.

„Tehle člověk totálně vandalizoval naši demokracii,“ říká. Pak přejde k dalším postavám Republikánské strany, které podle něj prodaly svoji duši

Trumpovi. Newsom je vděčný objekt fotografů. Mluví zapáleně, mění výraz tváře a obličejové svalstvo má tak v permanentní akci. Jeho souměrná, hladká tvář hollywoodského elegána z devadesátých let budí pozornost, je trochu podobný herci Richardu Gereovi. Delší vlasy barvy sůl a pepř má vyčesané nahoru a dozadu. Buď je to retro účes, nebo něco, co právě přichází do módy. Na rozdíl od šatstva několika dalších politiků a konzultantů na červeném koberci spin roomu není Newsomův oblek dokonale padnoucí, ale sotva znatelně volnější, a také jeho vlasy by potřebovaly kolem uší zastříhnout. Napadá mě, že je to od něj kalkul, nedbalá elegance. Jinak vypadá dokonale. Bělostný chrup září do kamer, jeho projev je plynulý a zřetelně artikulovaný s dávkou hereckého talentu. Žádný evropský kuňkal, ale pravý americký rétor. Sype ze sebe věty, které už řekl stokrát, možná tisíckrát; Kalifornie je opravdu velký stát! Jeho dokonalost hodně lidí dráždí, možná mu závidí vzhled, inteligenci, politický talent a vystupování. Tak vypadali politici dřív, dokonalost sama, ale doba je jiná a dokonalosti nepřeje. „Příliš uhlazený,“ řekne mi o něm za pár dní ve Washingtonu americký politický stratég a konzultant.

Někteří demokrati Newsomovi zazlívají vztah s Kimberly Guilfoyle, jeho bývalou manželkou v době, kdy byl starostou San Franciska. Guilfoyle, kdysi okresní návladní v Los Angeles, je dnes přítelkyní Dona Trumpa mladšího. Není zcela nepředstavitelné, že v roce 2028 proti sobě Newsom a Trump mladší budou kandidovat na prezidenta, což by bylo z tohoto pohledu drobně kuriózní. Těm méně orientovaným na bulvární zpravodajství vadí na Newsomovi jiná věc. V době covidového lockdownu ho nachytali ve vinařské oblasti Napa Valley na severu státu v drahé francouzské restauraci *The French Laundry* na oslavě narozenin jeho známého, kalifornského lobbisty. V podniku, kde se degustační menu bez vína pohybuje v cenovém rozmezí 350–850 dolarů na hlavu, se vybraná společnost se dobře bavila v rozporu s pravidly, která vyhlásil sám guvernér, jenž je tak flagrantně porušil. K tomu nikdo ze slavicích neměl na ústech respirátor. Skandál Newsoma poškodil a vedl k pokusu opozice odvolat ho z funkce prostřednictvím státního referenda, onoho typicky kalifornského sportu, jenž v popularitě dohání surfing. V roce 2021 však Newsom referendum ustál a svůj post obhájil. Voliči

byli jeho chybou rozhořčeni, ale protože byli jinak s jeho prací spokojeni, dali mu novou šanci.

Newsom pak vedl nevyhlášenou prezidentskou kampaň sestávající z vychvalování Bidenovy politiky, jenže kreativnějším a výřečnějším způsobem, než to dělal prezident. V roce 2022 se Biden rozhodl, že bude svůj úřad obhajovat, a Newsom se poslušně zařadil jako jeden z prominentních podporovatelů. V listopadu 2023 se nedaleko odtud, v georgijské Alpharettě, utkal v televizní debatě pořádané televizí Fox News s floridským guvernérem Ronem DeSantisem. Stanice debatu propagovala jako souboj modrých, demokratických a červených, republikánských států. Tón debaty se nesl ve značně podrážděném duchu. Oba diskutující si skákali do řeči a obviňovali se ze lži. Newsom však DeSantise vysoce předčil v kouzlu osobnosti. Floridský guvernér se ukázal jako poměrně neobratný komunikátor bez charismatu, a to se mu v následujících dvou měsících v republikánských primárách stalo osudným.

Několik novinářů namítá, že Biden už není, co býval, a Newsom se ho vehementně zastane.

„Podívejte se, jak někdy z cesty mluví Trump. Právě nedávno vykládal cosi nesrozumitelného o žralocích...“

Na jednom mítinku Trump skutečně vytáhl historku se žraloky, která měla ilustrovat nesmyslnost přechodu na elektrické motory. Pointou jeho absurdního příběhu bylo, že když budete mít loď s elektrickou baterií, jež se začne potápět a obklopí jí žraloci, můžete si zvolit jenom mezi smrtí elektrickým šokem a koncem v čelistech predátorů...

4.

Přecházím o pár kroků dál, kde stojí spolupředsedkyně Republikánské strany Lara Trump v ostře červených šatech bez rukávů. Bývalá producentka televizního pořadu o celebritách je od roku 2014 manželkou Erika Trumpa, a tedy snachou bývalého prezidenta. Na tváři, zřejmě znehybněné plastikou a botoxem, má tlustou vrstvu make-upu, dlouhé, vysportované paže má opálené do bronzova a blond vlasy jí splývají na ramena. Uměle se usmívá a s naučenou dikcí říká totéž, co ve spin roomu šíří ostatní republikáni. Jsou

dobře sladění, evidentně nadřilovaní hlavním Trupovým stratégem Chrisem LaCivitou, jenž stojí jen pár metrů opodál. Muž medvědovitého vzhledu s pleší a hustým obočím dal kampani řád a disciplínu, něco, co se doposud žádnému Trumpovu poradci nepovedlo. Jeho kampaň je profesionálnější než ta před čtyřmi a osmi lety.

Všude kolem slyším preventivní útoky republikánů na moderátory Jakea Tappera a Danu Basch, nejdůrazněji v podání robustního černocho Byrona Donaldse, kongresmana z Floridy.

„Moderátoři se nesmějí míchat do debaty. Mají položit otázku a klidit se z cesty,“ říká rozhodně Donalds s vousem úsečně zastřiženým na spodní polovině čelisti. Jeho jméno se objevilo na širším seznamu kandidátů na viceprezidentský post k Donaldu Trumpovi.

„Uvidíte, že moderátoři budou stranit Bidenovi,“ říká podnikatel Vivek Ramaswamy.

„Donald Trump nebude mít proti sobě jen Bidena, ale také moderátory,“ předpovídá Elise Stefanik, reprezentantka z New Yorku, drobnější brunetka v tmavomodrém kalhotovém kostýmu.

„To je hanba. Moderátoři by měli být nestranní, ale nebudou.“

I čtyřicetiletá Stefanik byla na širším seznamu viceprezidentských kandidátů, skoro nikdo jí ani Donaldsovi však nedává šanci. Trumpovi záleží na vzhledu. Velké množství jeho postřehů se týká toho, jak lidé vypadají, a Elise působí obyčejně, a dokud nepromluví, také docela mile a inteligentně. Absolventka Harvardu se dřív profilovala jako mainstreamová republikánka s intelektuálními ambicemi. Její obrat ve prospěch trumpovského populismu je skrz naskrz vykalkulovaná hra relativně pozdního data.

Pod modrou platformou se shluklo několik lidí kolem někdejšího šéfa Trumpova volebního tažení v roce 2016 Coreyho Lewandowského. Je mu padesát, má vzorně střižený krátký účes, vlasy mírně prošedivělé a řidnouce. Je o dost menší, než jsem si představoval. Na sobě má dokonale ušitý šedý oblek s odznáčkem americké vlajky na levé klopě, naškrobenou bílou košili se vzorovanou červenou kravatou a naleštěné polobotky. Vypadá to, že je v dobré kondici, je štíhlý, má postavu vytrvalostního běžce a rázná, mladistvá gesta doprovázející jeho posměšný projev na Bidenovu adresu:

„Je dobře, že se prezident Biden na debatu připravoval,“ říká Lewandowski v narážce na skutečnost, že Biden strávil týden v Camp Davidu, kde svými spolupracovníky simuloval různé modelové situace pro debatu. Trumpa během sezení v prezidentském venkovském sídle v Marylandu hrál veterán v rolích poradce amerických demokratických prezidentů Bob Bauer, jenž tuto roli plnil také v roce 2020.

„Asi trénoval, aby vydržel devadesát minut stát.“

Pak si Lewandowski uvědomí, že není ideální taktikou před debatou snižovat očekávání výkonu soupeře, takže hned dodá, že Biden má mnoho debatních zkušeností, a nelze ho tedy podceňovat. Probírá i další věci, včetně toho, kdo všechno s Trumpem přicestoval na palubě letadla – prý jen malý komunikační tým, a zmínil se také, že výběr viceprezidentských kandidátů je v závěrečné fázi.

„Baví se o třech jménech,“ říká Lewandowski.

Dva nositelé oněch jmen se brzy objeví na druhé straně spin roomu u ochozů a hned je kolem nich rušno. Jde o republikánské těžké váhy, senátora za Floridu Marka Rubia a senátora za Jižní Karolinu Tima Scotta. Předpokládám, že právě oni dva jsou na shortlistu viceprezidentských kandidátů společně s guvernérem Severní Dakoty, miliardářem Dougem Burgumem, a možná, méně pravděpodobně, senátorem J. D. Vancem ze státu Ohio.

Rubio se tváří vážně, až zasmušile, ostatně jako vždy. Už je to nějaký rok, co se z něj stal zarytý Trumpovec, ale já si stále na tuto nepravděpodobnou konverzi nemohu zvyknout. Rubio býval společně s Nikki Haley nadějí strany. Profiloval se jako expert na zahraniční politiku, který přednášel na Florida International University a v Evropě se představil jako skálopevný stoupenec NATO a přítel transatlantické vazby. V primárkách 2016 se postavil Trumpovi, sváděl s ním lýtý souboj, hovořil o něm jako o nebezpečném šarlatánovi a trumpovským způsobem ho tehdy zesměšňoval. Pánové se přeli, jestli má Trump „malé ruce“, a na to je Donald citlivý, neboť muži s malýma rukama nemají, jak známo, malé jen ruce...

Sleduji Rubiův projev. Říká víceméně totéž, co všichni ostatní, jen pomalu, s extrémně vážnou tváří, jako by u toho přemýšlel. Má také mnohem větší hlavu, než jak vypadá v televizi.

Tu má ostatně větší i Scott, optimisticky naladěný černoš s kouzlem osobnosti. V republikánských primárkách ztroskotal proto, že se ucházel o vedení strany, která už neexistuje, reaganovské strany, idealistické, plné elánu a pozitivního naladění, s nadhledem a smyslem pro humor. V posledních týdnech však Scott přitvrdil a ani tady se moc neusmívá. Mluví pomalu, s rozmyslem a vážným výrazem a pod reflektory se leskne jako afroamerická verze Jiřího Paroubka. Tak moc chce být viceprezidentem, že nedávno tvrdošijně odmítl odsoudit útok davu na Kapitol 6. ledna 2021 a jasně říci, že volby v roce 2020 nebyly zmanipulované. Pravda tady stojí v cestě jeho ambicím, takže musí jít stranou. Na jak dlouho?

Procházím kolem Ramaswamyho. Nachází se teď uprostřed velkého sročení kameramanů a hraje pro galerie, stejně jako v televizních debatách republikánských uchazečů na podzim 2023. Debat se neúčastnil Trump a Ramaswamy plnil funkci jeho výstředního napodobitele. To nikdy nezabralo. Trumpovi projde všechno, jeho napodobitelům nic. Podle předpokladů Ramaswamy chvíli zářil a pak pohasl. Teď říká, že studenti, mládež a také lidé z etnickým menšin se přesouvají od demokratů k republikánům, protože už mají dost přehnané politické korektnosti na levici. Na Trumpovi prý oceňují, že je outsider, úspěšný podnikatel, a ne kariérní politik. Trump podle něj dokáže rozšířit republikánskou volební základnu o nové voliče, které nejenže dřív ani nenapadlo volit republikány, ale mnohdy ani nechodili k volbám.

„Lidé jsou teď v depresi, došlo k erozi jejich sebevědomí, ztratili pocit hrdosti na Ameriku. Potřebujeme někoho, kdo jim tu hrdost vrátí. Amerika potřebuje v politice lidi zvenčí, úspěšné podnikatele,“ říká úspěšný podnikatel Ramaswamy, další z řady ambiciózních, inteligentních, vzdělaných a schopných lidí, kteří jsou kvůli politické kariéře ochotni bez ostychu lhát. „A sledujte moderátory!“ nabádá novináře. „CNN Trumpa celý den tituluje jako zločince. To není nestranná televizní stanice.“ Kdosi se ho

ptá, jestli by nechtěl být viceprezidentem. „Ne, Trump mě nepožádal, abych byl jeho viceprezident,“ odpovídá.

Preventivní útok na moderátory je má částečně zastrašit, aby nekladli nepříjemné otázky, ale především má proti nim naočkovat diváky. Strategie moderování debaty byla určena dlouho dopředu, ani teď na poslední chvíli ji CNN nezmění.

Velké procento toho, co dnes republikáni vypouštějí z úst, jsou z kontextu vytržené pokusy manipulovat, nebo rovnou jasné lži. Jakmile se však někdo ozve s kritikou, snahou na lži poukázat a opravovat nepřesné informace, ihned dostane nálepkou zaujatého, na demokratické straně stojícího aktivisty. A bohužel na velkou část Američanů takhle diskreditační kampaň zabrala.

5.

Tomáš Vojáček ze CNN Prima News přichází se zprávou, že Atlanta žije fotbalem. Potkával na ulicích davu lidí v dresech amerického národního týmu, který se za chvíli ve zdejší nové Mercedes Benz Aréně utká s Panamou. Pořádá se tu Copa America a některé hospody a bary inzerují zápasy stejně jako u nás v Evropě zápasy na Euru. Tady a o pár dní později ve Washingtonu potkávám muže v modrých dresech amerického národního týmu nebo v dresu AC Milán se jménem americké hvězdy Christiana Pulisica. V kavárně v hipsterské washingtonské čtvrti Union Market odposlechnu mladíka, stojícího přede dvěma slečnami:

„Anglie – Slovensko, *oh my God*, Anglie hrála tužku. Děsný. Slovensko si zasloužilo vyhrát. Měli hroznou smůlu, dostali rozhodující góly v závěru zápasu. Večer hraje Mexiko. Budete se někdo dívat?“

Někteří novináři v tiskovém středisku si krátí čas sledováním zápasu mezi Spojenými státy a Panamou, který je kolem šedesáté minuty nerozhodný.

Nás čeká jiný zápas, a pokud máme věřit médiím a Bidenovým poradcům, bude to zápas o demokracii. Napětí je enormní, je cítit ze všech přítomných. Moderátoři vítají oba kandidáty. Prezident Biden se pokouší o rychlý nástup na pódium, ale nedaří se. Šourá se, zdraví ztuhými gesty.

Jedenaosmdesátileté tělo před závodem nerozcvičí žádný strečink. Pod prořídilými bílými vlasy mu prosvítá pokožka se stařeckými skvrnami. Ve tváři je bílý jako stěna. Asistentce došel make-up? Debata ještě nezačala, a kontrast je ihned patrný. Trump jde uvolněně, má zdravou barvu, pohled cosi mezi nonšalantním a flegmatickým. V Americe, kde více než jinde záleží na dojmu, vzhledu, stylu, kde politika je divadlo, vyhrávají energičtí a dobří herci.

A tím Biden dnes rozhodně není. Prvních deset minut je z pohledu demokratů doslova a do písmene utrpení. Po debatě hasila viceprezidentka Kamala Harris požár, když všechny přesvědčovala, že prezident měl slabý začátek a silný konec, to je však milosrdná verze. Biden měl katastrofální začátek a o něco méně špatný zbytek debaty. Po celou dobu zápasil s ochraptěním, odkašlával, mluvil tiše a špatně artikuloval. První otázka směřovala na skutečnost, že podle průzkumů se většina voličů domnívá, že se mají dnes hůř než za Trumpa. To není lehká otázka na úvod, neboť ekonomické ukazatele sice svědčí ve prospěch Bidenovy ekonomiky, ale šlo tu o pocit a pocity se špatně vyvracejí. Navíc se z nějakého záhadného důvodu voliči rozhodli zapomenout na Trumpovo zoufalé nezvládnutí covidové pandemie.

„No, musíte se podívat na to, co mi zůstalo, když jsem se stal prezidentem, a co mi zanechal pan Trump,“ říká tiše Biden. Prvních pár vět není moc souvislých. Přechází ke statistikám a výši zdanění. To je instinkt starého demokratického psa, kovaného v odborářské rétorice: Když jsi v úzkých, napadni bohaté. Jenže Biden začal motat miliardy s biliony:

„Co udělám, bude náprava daňového systému. Například máme v Americe tisíc bilionářů, chci říct miliardářů.“

Prezident se zaplétá do čísel a statistik, opravuje se, plete si tisíce s miliony. Pak přijde kritický moment, v němž zamrzne a nedokončí větu:

„Chci zajistit, aby každý samotný člověk měl... nárok na to, co jsem byl schopen udělat s, ehm, s covidem... promiňte, s, ehm... zabývající se vším, co musíme udělat s, ehm – podívejte se – jestli... *a konečně jsme porazili Medicare.*“

Hlavou mi prolétne několik rychlých útržkovitých vjemů za sebou, mezi nimiž se usadí myšlenka, že právě tohle bude meme sociálních sítí:

We beat Medicare!

Po odpovědi zavládne od středu doleva zděšené ticho, pak se sociální sítě i soukromé chaty začnou plnit panikou. Všem novinářům v tiskovém centru bez výjimky padá spodní čelist až k podlaze. Uvědomujeme si, že jsme přítomni historické chvíli, ale není zcela zřejmé, že ji každý považuje za vítanou. Je to jako dívat se na pád letadla. Jste pohledem novinářsky fascinováni, ale rozhodně si nepřejete, aby ke katastrofě došlo. Od tohoto momentu prakticky není podstatné, co řekne a udělá Trump. Biden dokázal trajektorii voleb převrátit z referenda o tom, jestli chce Amerika zvolit odsouzeného zločince, muže, kterého soud uznal odpovědným za sexuální útok blížící se znásilnění, v plebiscitu o jeho vlastní způsobilosti vést svobodný svět.

Ne že by Trump exceloval. Jako obvykle lže, jako když tiskne. Cokoliv udělal, bylo nejlepší v dějinách, cokoliv udělal Biden, bylo nejhorší. Média mu napočítají víc než třicet lživých a zavádějících tvrzení (Bidenovi devět). Na rozdíl od jiných mediálních vystoupení se však kontroluje, neskáče do řeči ani se nenechá vyprovokovat k osobním útokům, i když se o to Biden dost okatě pokouší. Prezident například zmiňuje Trumpovo odmítnutí návštěvy hřbitova válečných veteránů ve Francii a jeho generálem Johnem Kellym reprodukováný výlev, že padlí vojáci byli důvěřiví pitomci a lůzři. Biden se rozčilil a zmíní při tom staršího syna, jenž sloužil v Afghánistánu a podlehl zhoubnému nádoru.

„Beau nebyl naivní pitomec ani lůzr. Pitomec a lůzr jste vy!“

Navzdory očekáváním se však Trump nedá vylákat k protivýpadu, čímž osvědčí jistou situační inteligenci, hodnou superhvězdy televizní reality show. Když si váš oponent kope hrob, nechte ho kopat a nerušte scénu. Své tvrzení prostě popře, ale nijak osobně či rozhořčeně, jen prostě s kamennou tváří zalže, stejně jako zalže, když ho Biden obviní, že „spal s pornohvězdou“ a má morálku pouličního kocoura.

„Vymyslel si to, stejně jako si vymyslel Rusko, Rusko, Rusko, stejně jako...“ říká Trump a plynule přechází k jinému, pro něj výhodnějšímu tématu globální nestability a k Bidenem zpackanému odchodu z Afghánistánu.

„S Afghánistánem si počínal tak špatně, byla to taková strašná ostuda, nejtrapnější moment...“ Situaci pak zarámuje tvrzením, že za Bidena je svět

nebezpečnější než za něj. Pohodlně zapomíná na covidovou pandemii, kterou jeho vláda nezvládla, ale i když si ji pro potřebu argumentace odmyslíme – což jde těžko –, je to jeden z těch zlomyslných pseudoargumentů, který se však v politickém diskurzu usadil. Kdyby Trump kandidoval proti Franklinu Rooseveltovi, za souhlasného pokyvování médií by mu jistě řekl:

„Za vašeho prezidentství byl svět v hospodářské depresi, kterou jste navíc zpackal svým Novým údělem, a pak jste dostal Ameriku do války, ze které vás museli vytáhnout Rusové!“

Biden ho ještě jednou zkouší vyprovokovat a nazve ho ufňukancem, ale Trump ví, že vede, a jen se klidně šklebí, popírá, že 6. ledna 2021 ve Washingtonu došlo k čemusi zvláštnímu, a korunu tomu nasazuje tvrzením (nepravdivým), že na Tři krále onoho roku měla Amerika „nejnižší daně v historii. Měli jsme nejnižší regulace v historii.“

Trump se sice velmi hrubě a demagogicky, ale na dnešní debatní poměry souvisle a umně vrací ke třem základním položkám své strategie, a to je vysoká inflace za Bidena, nezvládnutá nelegální migrace a s ní spojená zločinnost. Hovoří klidně, energicky, plynule a jasně. Na lidi, kteří neznají fakta, působí jako sebevědomý a schopný řečník, jednoznačný vítěz debaty. Jeho lžím Biden nedokáže účinně oponovat. CNN rozdělí obrazovku na dvě poloviny a kontrast je pro Bidena devastující. Má vytřeštěné oči jako srna mezi reflektory a údivem otevřená ústa mu dodávají výraz mumie. Není ani schopen připomenout, že Trump na tiskové konferenci spekuloval o tom, zda by proti covidu třeba nepomohla injekční aplikace bělidla do lidského těla.

„Migrační kriminalita. Říkám Bidenova migrační kriminalita. Zabíjejí naše občany v takové míře, jakou jsme nikdy předtím neviděli,“ pokračuje Trump, samosebou lživě, zločinnost je daleko nižší než v 70., 80. či 90. letech a Bidenova ekonomika je na tom dnes o něco lépe než Trumpova.

V druhé části debaty přichází řeč na potraty, což je Bidenovo silné téma. Trump jmenoval tři soudce Nejvyššího soudu a ten potom zrušil právo na potrat, rozhodnutí mezi Američany silně nepopulární. Že Biden není ve formě, dokládá skutečnost, že i tuto svoji největší výhodu nedokáže proměnit v eso. Možná je to dáno i jeho katolickou vírou, která mu zabraňuje v politických vodách práva ženy na volbu plavat přirozeně. A co je horší, v téže odpovědi volně přechází k otázce zločinnosti a nelegální migrace, takže rázem sám od sebe, nikým netlačen a netázán, skáče od své největší výhody, potratů, ke svým největším slabinám. Tady je důkaz, že neprohrává – nutno říci, že sám

se sebou – jen na stylistické body, ale i s ohledem na obsah. Jak řekl klasik, je to horší než zločin – je to chyba!

Trump mezitím prostě neodpovídá otázky, které se mu nehodí. Týká se to například sociální politiky a globální změny klimatu. Tapper a Basch, evidentně po domluvě se štáby kandidátů a na pokyn vedení stanice, do debaty nezasahují, Trumpovy lži nijak neopravují, nekladou doplňující otázky, ale Basch už to asi nemůže vydržet, takže se ptá znovu:

„Prezidente Trumpe, podniknete jako prezident nějaké kroky ke zpomalení klimatické krize?“

Načež Trump spustí, že přece i on chce mít čistou vodu:

„Takže chci naprosto bezvadnou, čistou vodu. A měli jsme to. Měli jsme H₂O. Měli jsme nejlepší čísla v historii.“

Děkuji, pane prezidente, říkají uctivě moderátoři. Trumpův komplexní plán na záchranu planety je asi uspokojil...

6.

Je to sice všem padesáti milionům Američanům na očích, přesto ona otázka musí padnout. Týká se Bidenova vysokého věku. Na podobnou otázku odpověděl v roce 1984 Ronald Reagan vtipem. Uvedl, že se rozhodl nezneužívat mládí a nezkušenosti svého politického oponenta, bývalého viceprezidenta Mondalea, ke skórování laciných politických bodů, čímž rozesmál nejen moderátory, ale i samotného protikandidáta. Ne tak Biden. Nejdřív bez větší souvislosti spustí, že „strávil polovinu své kariéry tím, že byl kritizován jako nejmladší člověk v politice.“ Pak hovoří o svých dobrých výsledcích, ale otázka se, bohužel, týká budoucnosti, a o ní Biden mlčí.

Stejnou otázku adresují moderátoři osmasedmdesátiletému Donaldu Trumpovi. Přichází absurdní moment.

„Právě jsem vyhrál dva klubové golfové turnaje, ani ne seniorské, ale dvě regulérní klubová mistrovství.“

Na pódiu stojí najednou dva dědové, hádající se o golfový hendikep.

Biden: „Podívejte, rád bych si s ním dal golfový zápas. Svůj hendikep jsem snížil na šestku, když jsem byl viceprezidentem. A mimochodem, už jsem vám říkal, že si s vámi rád zahraju golf, když si ponese vlastní bag. Myslíte, že to zvládnete?“

Trump: „To je největší lež ze všech, že má handicap šest.“ Zdá se, že Trumpa dnes večer nerozčililo nic tolik jako právě tato Bidenova odpověď.

Biden: „Byl jsem handicap osm...“

Reportáž je ukázkou z knihy **Svět podle Trumpa**, kterou v září vydá nakladatelství Bourdon.